

Posudek Diplomové práce Andreji Kamenické Náboženská problematika v ještědských prózách Karoliny Světlé

Diplomová práce Andreji Kamenické věnovaná náboženské problematice v ještědských prózách Karoliny Světlé je prací poctivou a dobrou. Téma, které autorka zvolila je pozoruhodné a v kontextech literatury 19. století nosné. Ke své analýze využívá solidního základu, který ji dala historicko sociologická práce Zdeňka Nešpora *Náboženství v 19. století: nej církevnější století, nebo období zrodu českého ateizmu?* z roku 2010 a *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18 a 19 století* z roku 2006 a jeho další články. Způsob výkladu religiozity v českých zemích Zdeňka Nešpora je nesporně významný a zaslouží si pozornost. Andrea Kamenická dokázala využít potenciál jeho analýz k neotřelému popisu funkce náboženství, jak v podobě tradičního náboženství tak v různých jeho herezích i magii, u Karoliny Světlé v kapitole *Kritická reflexe náboženské problematiky v prózách Karoliny Světlé*, které předchází kapitoly *Východiska literární tvorby Karoliny Světlé a Náboženství v 19. století*, která důkladně a podrobně představuje myšlenky Zd. Nešpora. V této části je také třeba spatřovat centrum diplomové práce. Andrea Kamenická ukazuje proměny religiozity postav Světlé. Ale nezajímá se jen o proměny postav, v nichž spatřuje zároveň reprezentace náboženského myšlení Světlé. Naštěstí však autorce nejde jen o tento aspekt. Dokáže analyzovat způsob, jak zbožnost proniká i do struktury románů a daří se jí tak neotřele charakterizovat čas a prostor románů. Je zřetelné, že do románů Světlé se tak dostává společně s religiózními festiviti nov ý čas, který je vlastně v konfrontaci s časem samotného žánru románu. Je otázka, zda postupné upevňování žánru románu Karoliny Světlé nemá také nějaký zajímavý vliv na postupnou „sekularizaci“ postav a románového světa.

Oponentský posudek je z podstaty posudkem, který by měl ukázat na problematická místa a otevřít tak diskusi nad textem a nad zvolenými přístupy. Pokusila jsem tedy shrnout některé otazníky do několika bodů:

1. Při podrobném studiu diplomové práce, která se zdá jinak celistvá, lze vidět, jak se text rozpadá na několik nespojitých částí. První z nich je rozsáhlý popis pronikání realismu do české literatury v druhé polovině 19. století či spíše v jeho osmdesátých letech. Důvod, proč se autorka zabývá realismem je poněkud nejasný. Musím se ptát, je to kvůli „realismu románů Světlé, nebo kvůli jejímu osobnímu „realistického vidění světa“ (jak naznačuje diplomantka) nebo jde o to, že

„družina“ Májovců byla tak vlivná, že zasáhla do sporů o realismus? Rozumím dobře, proč se autorka o realismus zajímá, ale tak, jak je vyložen v práci, nikterak nenapomáhá následným kapitolám a problému, kterému se autorka chce blíže věnovat. Kapitola poměrně autoritativně vykládá, co je realismus v České literatuře. Takto napsána vystavuje diplomantku velkému nebezpečí. Kapitola může být najednou posuzována nikoliv jako kontextová a přípravná, namířená k vlastnímu problému, ale jako jakási samostatná, na úplnost si nárokuje část. Ve svém přehledu realismu Diplomantka vychází z poměrně staré sekundární literatury, která je stále velmi cenná, ale přece jen v poslední době došlo k některým posunům v chápání realismu, také nebylo příliš využito dobové polemické literatury vznikající okolo samotného díla Karoliny Světlé.

2. Část o realismu je součástí první kapitoly Východiska literární tvorby Karoliny Světlé, která sama je poměrně nespojitá. Její druhá a třetí část jsou podle mého názoru v protikladu k centrální kapitole o náboženskosti v ještědských románech poněkud nepovedené. Diplomantka se tu nechává svést prameny a sekundární literaturou, mění svůj jinak poměrně přísný a racionální styl k dobře známému způsobu referování o ženách spisovatelkách, který zatěžuje jistá tzv. citovost. (Lze se domnívat, že některé rysy přešly z rétoriky Terézy Novákové nebo samotné Karoliny Světlé, jejíž vzpomínkový text je použit jako základní zdroj.) Tak představuje Světlou překvapivě „tradičně“ slovy Elišky krásnohorské jako „básniřku lidu“ a tento pohled nijak neproblematizuje. Je představen jako definitivní. Zároveň se v životopisném přehledu neobjevují ty skutečnosti, které by více souvisely hlavním tématem práce např. vztah Světlé k filozofii Bernarda Bolzana nebo její pozdní mysticismus. Ani zde diplomatka nevyužívá novějších sekundárních zdrojů. Ve své podstatě se pak tato část jeví nadbytečná.
3. Třetí poznámka je spíše otázka: Náboženská problematika v románech je pozoruhodně vykládána aplikací Nešporových koncepcí. Jde o jeden z možných a jak diplomatka ukázala produktivních výkladů religiozity v ještědských románech. Další možnost naznačuje kratší poznámka na konci diplomové práce o stati Flory Kleischnitzové, která vykládá religiozitu odlišně. Moje otázka tedy míří právě k této práci: zda by přeci jen některé postřehy Kleischnitzové o roli filozofie J. J. Rousseaua a J. G. Herdera u Světlé nebyly pro diplomantčinu práci nějak užitečné. Ráda bych se v této souvislosti zmínila o B. Bolzanovi a kontextu hegeliantství vůbec v české prostředí, které formovalo odklon českého intelektuálního prostředí

od oficiálního katolictví a mělo také závažný dosah na interpretaci lidové zbožnosti. Autorka se mu jistě nemusela věnovat, ale jistě by stálo za zmínku alespoň v nějaké poznámce pod čarou.

4. V celku je tak třeba říci, že přes ucelený dojem, vnější rozsáhlost a jistotu, s jakou je práce napsaná, ji provázejí nepřehlédnutelné obtíže, které však nepodkopávají vlastní jádro práce. Práce by mohla být štíhlejší a více koncentrovaná. Marginálně autorka nechala v textu drobné překlepy.

Práci hodnotím tedy jako pozoruhodnou s některými výhradami, a proto navrhuji známku velmi dobře.

Libuše Heczková